

MOJCA TERCELJ OTOREPEC: Etnološko konservatorstvo in varstvo dediščine na Slovenskem;

Slovensko etnološko društvo (Knjižnica Glasnika Slovenskega etnološkega društva; 47), Ljubljana 2013, 204 str.¹

Že bežen pogled po slovenski krajini v zadnjih letih nas prepriča, da se z njo nekaj intenzivno dogaja. Še zmeraj najbolj zbedejo v oči nekatere hiše z nemogočimi, gradove posnemajočimi stolpiči, in prav tako nemogočimi prizidki, »grozidki« jih je pred leti imenovala novinarska kolegica Ženja Leiler. Če odbijajočih barv fasad, ki se tepejo ne le z okoljem, marveč same s seboj, niti ne omenjamo.

Po drugi strani vse pogosteje vidimo vzorno obnovljene in oživljene objekte, od stanovanjskih hiš in gospodarskih poslopij do vrtov; v tem odsevata znanje in budna skrb strokovno izobraženih varuhov slovenske nepremične kulturne dediščine. To so predvsem etnologi konservatorji, večinoma zaposleni v sedmih območnih enotah Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, ki imajo sedeže v Mariboru, Celju, Ljubljani, Kranju, Novem mestu, Novi Gorici in Piranu. Skupaj jih je zaposlenih vsega 16! Spomeniško varstvo na Slovenskem je v letu 2013 praznovalo okroglo obletnico pod geslom Sto let v dobro dediščine, kar je bil tudi eden od povodov, da je Slovensko etnološko društvo v zbirki Knjižnica

Glasnika SED izdalo zbornik z naslovom *Etnološko konservatorstvo in varstvo dediščine na Slovenskem*. Posvetilo ga je prezgodaj umrlemu konservatorskemu svetniku Vladimirju Knificu, pobudniku za ustanovitev delovne skupine za etnološko konservatorstvo, ki danes deluje pri Slovenskem etnološkem društvu in Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije. V njem je objavljenih 13 prispevkov o dobrih praksah obnove kulturnih spomenikov in kulturne dediščine v zadnjih letih v različnih delih Slovenije.

Etnološko konservatorstvo si je le stežka in dokaj pozno priborilo enakovredno strokovno mesto med prevladujočimi konservatorskimi strokami, še posebej ob umetnostni zgodovini. O tem in o bistvu dela etnologa konservatorja na terenu in pripravi nanj pišeta urednici zbornika dr. Mojca Tercelj Oturepec in konservatorska svetnica v ZVKDS mag. Zvezda Koželj, na to temo pa sta ubrani tudi besedili recenzentov, mag. Marinke Dražumerič in dr. Vita Hazlerja.

Delo etnologov konservatorjev se v marsičem razlikuje od dela etnologov v drugih ustanovah, saj so, kot lahko preberemo,

nosilci varstvene dejavnosti in se pri vsakdanjem delu ne ukvarjajo le z upravnim delom varstva, marveč v okolju in prostoru raziskujejo kulturno dediščino in sodelujejo z njenimi nosilci, ki svoje lastnine ali svojega okolja pogosto ne sprejemajo in se z njim ne identificirajo na način, da bi ga prepoznali za svojega (str. 99).

Če zanemarimo zakonodajo, ki je tako kakor na vseh drugih področjih tudi glede varstva kulturne dediščine pogosto nedorečena in luknjičasta, bi bistvo dela etnologa konservatorja strnili vsaj toliko kot na delo z dediščino tudi na delo z ljudmi, posamezniki kot lastniki ali širšo skupnostjo. To je še posebej težko zaradi slovenske miselnosti, da je treba vse staro podreti in pozidati na novo čim večje stavbe, v katerih samevajo ostareli lastniki, saj so si mladi, pogosto kar na dvorišču, sezidali novo, morda še večjo hišo. Pa tudi interesom kapitala se konservatorji ne morejo izogniti!

Težišče dela etnologa konservatorja se je tako s fizičnega objekta preneslo na njegovo vsebino, na njegovo delovanje in življenje po obnovitvi, zato se obnove oz. revitalizacije ne lotevajo prej, preden nista jasno določeni nova vloga in funkcija, se pravi, preden ni narejen program revitalizacije. (Aktualne preusmeritve varstva kulturne dediščine, ki poudarja nove koncepte, nazorno prikaže mag. Zvezda Koželj v prispevku *Etnolog in ohranjanje dediščine*.) Pri tem je izrednega pomena tesno sodelovanje z lastniki posamezniki ali lokalno skupnostjo, saj je ta vse pogosteje pobudnica in nosilka obnove objektov ali trgov zaradi svojih dejavnosti. V zborniku je nekaj zglednih primerov sodelovanja med lastnikom in etnologom konservatorjem, ki se je moral odreči nekdanji togosti in načelu »Ker tako mora biti!« Seveda je temeljno vodilo pri obnovi kulturnih objektov ohranjanje njihove pristnosti, vendar pogosto vsega ni mogoče le rekonstruirati, marveč so potrebne tudi nove gradnje, kar zahteva oživljanje že opuščenenih in pogosto še komaj poznanih obrti.

Prispevki v zborniku bodo našli dobro mesto med tovrstno literaturo, ki je izšla v zadnjih letih.

¹ Besedilo je bilo pod naslovom »Kot prazen žakelj tudi obnovljeni objekt sam ne stoji« predvajano na Radiu Slovenija, Program Ars, 5. 5. 2014 (op. ur.).